τὸν παπᾶ μαζὶ σηκωθῆκαν κ' οἱ ἄλλοι.

Ὁ πορτόγυρος, στὸ πρόσταγμα τοῦ παπᾶ καὶ τῆς δημογεροντιᾶς, ἔφερε ἕνα γαϊδοῦρι σαμαρωμένο. Τὰ παλληκάρια κατέβασαν τὴν προκόβα, ἅρπαξαν ἀρον-ἀρον τὴ Μαρία καὶ τὴ βάλανε στὸ γαϊδοῦρι ἀνάποδα, ἔχοντας τὶς πλάτες της πρὸς τὸ κεφάλι τοῦ ζώου καὶ τὸ πρόσωπο πρὸς τὴν οὐρά του.

Ὕστερα, ἐνῶ τρεῖς-τέσσεροι τὴν κρατοῦσανε γιὰ νὰ μὴν πέση, οἱ ἄλλοι πῆραν τὴν κοιλιὰ τοῦ τραγιοῦ, κ' ὅπως ἦταν ἄπλυτη, τῆς τὴ βάλανε στὸ κεφάλι, ἀναρράλλαχτα ὅπως βάνουν τῆς νύφης τὸ χρυσογάϊτανο φέσι.

Ἔπειτα τὴ ζώσανε μ' ἄντερα, τῆς κρέμασαν τὰ κέρατα τοῦ τραγιοῦ στὸ λαιμό, ἄνοιξαν τὴ θύρα τῆς αὐλῆς κ' ἔσυραν ἔξω τὸ γαϊδοῦρι μὲ τὴν ποιπεμμένη, ὅπως τὴν εἶχαν στολισμένη.

Στὸ ἔβγα τῆς ποιπεμμένης δὲν ἀκούστηκε οὔτε μιὰ φωνή. Ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος στεκότανε βουβὸ κ' ἄλαλο. Ὅλη ἐκείνη ἡ σκηνὴ ἔμοιαζε σὰν γάμος καὶ σὰν ξόδι, κ' ἀληθινὰ παντρευόταν ἡ Μαρία τὸν Ἀτιμασμὸ καὶ γενόταν τὸ ξόδι τῆς τιμῆς της!

Τέσσερα παλληκάρια, δυὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ δυὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη, στέκονταν πλάϊ τῆς. Ἕνα ἄλλο τραβοῦσε τὸ γαϊδοῦρι ἀπὸ μπρός, ἄλλο ἕνα τὸ χτυποῦσε ἀπὸ πίσω, δυὸ ἄλλα πήγαιναν μπροστά-μπροστά, κ' ἄλλα δυὸ πίσω-πίσω.

Ἡ δημογεροντία μὲ τὸν παπᾶ πήγαινε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν ποιπεμμένη κ' ἀπὸ τὴν πισωφυλακὴ μὲ τὰ μοῦτρα κατεβασμένα. Ὅταν ἡ τρισδύστυχη Μαρία βγῆκε στὸν κόσμο ἦταν σὰν πεθαμένη, μὲ τὰ μάτια κατεβασμένα σὰν κλειστὰ καὶ τὴν ψυχὴ στὰ δόντια.

Οὔτε ψύλλος στὸν κόρφο της οὔτε τρίχα στὸ κορμί της δὲν θἄθελε νἆναι κανείς. Τέτοιος μεγάλος ἦταν ὁ ἐξευτελισμός της... Εἶχε προσβάλει τὴν κοινωνία θανάσιμα κ' ἡ κοινωνία τὴν τιμωροῦσε θανάσιμα!

Δὲν ἄνοιξε ἕνα στόμα γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπιστῆ. Ὅλοι ἦσαν ἐχθροί της...

Ἡ καρδιά της ἦταν παγωμένη σὰν τὴν παγωμένη θάλασσα, τὰ μάτια της δὲν ἔβλεπαν, τ' αὐτιά της δὲν ἄκουγαν, ἡ γλῶσσα της ἦταν δαγκαμένη. Τὰ δάκρυά της εἶχαν σωθεῖ, οἱ ἀναστεναγμοί της εἶχαν στειρέψει, τὸ λογικό της εἶχε κοιμηθεῖ καὶ μοναχὰ ἡ ψυχή της παραμόνευε βαθεια στὸ κουφάρι της, καὶ δὲν χρειαζόταν παρὰ ἕνα μικρὸ φύσημα γιὰ νὰ σηκωθῆ ἡ στάχτη, νὰ μείνη ἡ σπίθα γυμνὴ καὶ νὰ σβυστῆ!

Τί εὐεργετικὸ θὰ ἦταν ὁ Χάρος, ἂν ἄπλωνε τὸ χέρι του καὶ τῆς τραβοῦσε ἀπὸ κεῖ μέσα τὴν ψυχή της τὴν παραδαρμένη!

Ἡ ποιπεὶ τράβηξε γιὰ τὸ μεσοχῶρι κ' ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς ἄρχισε νὰ τημαίνη πότε ἀργὰ-ἀργά, «γλα�ἀγά—γλαμμμμμάν—γλαμμμμμάν», σὰν σὲ ξόδι, καὶ πότε γρήγορα-γρήγορα, «γλάν- γλάν -γλάν», σὰν σὲ γάμο.

Ἀπὸ τὸ μεσοχῶρι ἡ ποιπεὶ ἔσκισε τὸ χωριὸ ὡς τὴν ἄκρη, ὕστερα τὸ κλωθογύρισε ὅλο, καὶ τέλος τὴ βγάλανε ὡς τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ κατὰ τὸ δύσμα.

Ἐκεῖ σταμάτησαν, τὴν ξαρμάτωσαν ἀπὸ τὴν κοιλιά, τὰ κέρατα καὶ τ' ἄντερα, τὴν κατέβασαν ἀπὸ τὸ γαϊδοῦρι καὶ τὴν ἀπολύσανε μέσα στὰ λόγγα!

Ὅ,τι πέταξε ἡ κοινωνία ἀπὸ πάνω της τ' ἀγκάλιασε ἡ Ἐρημιά!

Ἡ Μαρία ἔτρεξε μέσα στὰ λόγγα σὰν διψασμένο λάφι, γιὰ νὰ κρύψη τὴ ντροπή της ἀπὸ τὴν κοινωνία, κ' ἡ σινοδεία της γύρισε πίσω στὸ χωριό, χώρια-χώρια, καθένας καὶ τὸ δρόμο του.

Σωστὰ-σωστὰ δὲν ξέρουμε τί ἀπόγινε ἡ δύστυχη ἡ Μαρία. Ἄλλοι εἶπαν ὅτι τὴ βρήκανε φαγωμένη μέσα στὰ λόγγα ἀπὸ τ' ἀγρίμια, ἄλλοι ὅτι τὴ βρήκανε κρεμασμένη σ' ἕνα δέντρο, κ' ἄλλοι ὅτι μπῆκε καλόγρια σ' ἕνα πολὺ μακρινὸ μοναστῆρι μὲ τ' ὄνομα Μαγδαληνή...

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΛΟΥΜΑ

Ὁ Ἀλέξ. Δουμᾶς, ὅταν τοῦ ἔδωσαν κάποιο λεύκωμα ἀ' ἐρωτήσεις γιὰ νὰ ἀπαντήση, ἔγραψε τὶς ἑξῆς ἀπαντήσεις:

— *Ποιὰ ὀνόματα ἀγαπᾶτε περισσότερο;* — Ἔμμα, Μαρία καὶ Πέτρος.

— *Τί ἀντιπαθεῖτε περισσότερο στὸν κόσμο;* — Δὲν ἔχω μῖσος γιὰ κανέναν καὶ γιὰ τίποτε.

— *Ποιὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας μισεῖτε;* — Τὸν Κάτωνα, τὸ Φίλιππο Β' καὶ τὸ Λουδοβίκο ΙΔ'.

— *Ποιὰ εἶνε ἡ σημερινὴ σκέψις σας;* — Ἡ προσδοκία τοῦ θανάτου.

— *Σὲ ποιὸ σφάλμα δείχνετε περισσότερη ἐπιείκεια;* — Τὰ συγχωρῶ ὅλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συκοφαντία, τὴν κλοπὴ καὶ τὸ ψεῦδος.

— *Ποιὸ εἶνε τὸ προσφιλέστερο ἐμβλημα τῆς ζωῆς σας;* — Ὁ Θεὸς ἔδωσε, ὁ Θεὸς θὰ δώση...

ΜΙΑ ΘΛΙΒΕΡΗ ΣΕΛΙΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΔΝΤ

Ὁ Οὐάϊλντ μετὰ τὴν ἀποφυλάκισί του. Στὸ Μπερνεβάλ. «Οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἀμείλικτοι!» Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συμπάθεια τῶν χωρικῶν γιὰ τὸν μαρτυρικὸ συγγραφέα. Στὸ Παρίσι. Οἱ παληοὶ φίλοι του τὸν ἀποφεύγουν. Ὁ πόνος τοῦ Οὐάϊλντ. Χωρὶς στέγη!... Ὁ θάνατός του, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ὅταν ὁ Οὐάϊλντ ἐξέτισε τὴν ποινή του καὶ βγῆκε ἀπὸ τὶς ἀγγλικὲς φυλακές, πῆγε καὶ ἐγκατεστάθηκε σ' ἕνα μικρὸ χωριὸ ἀνόματι Μπερνεβάλ μὲ τὸ ψευδώνυμο Σεβαστιανὸς Μέλμωθ.

Ἡ καταδίκη τοῦ Οὐάϊλντ καὶ τὰ χρόνια ποὺ πέρασε δέσμιος τὸν εἶχαν καταβάλει πολὺ καὶ τὸν εἶχαν ἀλλάξει. Ὅταν ὁ περίφημος σήμερα Γάλλος πεζογράφος Ἀντρὲ Ζὶντ πῆγε στὸ Μπερνεβὰλ νὰ τὸν ἰδῆ, ὁ Οὐάϊλντ τοῦ εἶπε μ' ἕνα ὕφος βαρυεστισμένο:

— Οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἀμείλικτοι. Κρίνουν τὸν καλλιτέχνη μόνο ἀπὸ τὶς κοινὲς κ' ἀσήμαντες πράξεις του. Ἂν ἐρχόμουν τώρα στὸ Παρίσι, ὅπως μοῦ λέτε, οἱ θαυμασταί μου δὲν θἄβλεπαν σ' ἐμένα παρὰ ἕναν ἀπόφοιτο τῶν φυλακῶν. Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ ξαναπαρουσιαστῶ ἐκεῖ, πρὶν γράψω ἕνα δρᾶμα. Ὡς τότε πρέπει νὰ μ' ἀφήσουν ἥσυχο...

Στὸ Μπερνεβὰλ ὁ Οὐάϊλντ εἶχε νοικιάσει ἕνα ἐξοχικὸ σπιτάκι καὶ προσπαθοῦσε νὰ συγκεντρωθῆ γιὰ νὰ ἐργαστῆ. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ τὸν ἀγαποῦσαν. Ὁ ἐφημέριος μάλιστα τοῦ φερνόταν μὲ καλοσύνη καὶ τοῦ ἔδινε τιμητικὴ θέσι στὴν ἐκκλησιά.

Βλέποντας ὁ Οὐάϊλντ πὼς οἱ τελωνοφύλακες τοῦ Μπερνεβὰλ δὲν εἶχαν πῶς νὰ περάσουν τὸν καιρό τους, γιὰ νὰ μὴν πλήττουν τοὺς ἐδάνειζε μυθιστορήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, πατρός. Ἐπίσης, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἰωβιλαίου τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, ἔδωσε μιὰ γιορτὴ στὸ σπίτι του, στὴν ὁποία προσκάλεσε ὅλους τοὺς μαθητὰς τοῦ χωριοῦ μαζὶ μὲ τὸ δάσκαλό τους.

Ἐνδιαφερόταν γιὰ τὰ πιὸ ἀσήμαντα πράγματα καὶ πολλὲς φορὲς ἔκανε σὰν παιδί. Ἡ κυριώτερη αἰτία τῆς μεταβολῆς αὐτῆς ἦταν μιὰ πολὺ σοβαρὴ ἐγχείρησι ποὺ τοῦ εἶχε γίνει. Τοῦ εἶχαν ἀνοίξει δηλαδὴ τὸ κρανίο καὶ τοῦ εἶχαν ἀφαιρέσει ἕνα μέρος τοῦ ἐγκεφάλου. Εὐτυχῶς ἡ ἐγχείρησις ἐπέτυχε καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀνέρρωσε γρήγορα.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, ἂν καὶ εἶχε ζῆλο γιὰ δουλειὰ καὶ εἶχε βρεῖ δυὸ ὑποθέσεις γιὰ ἐκμετάλλευσι, δὲν ἔγραψε τὸ δρᾶμα ποὺ σχεδίαζε. Καὶ ὅταν πῆγε πειὰ στὸ Παρίσι, δὲν εἶχε μαζύ του τὸ περίφημο θεατρικὸ ἔργο, γιὰ τὸ ὁποῖο εἶχε μιλήσει στὸ Ζὶντ.

* * *

Στὸ Παρισι ὁ Οὐάϊλντ βρῆκε πραγματικὸ τὴν ἀτμόσφαιρα δυσάρεστη, ὅπως καὶ τὸ περίμενε. Οἱ παληοί του γνώριμοι τὸν ἀπέφευγαν καὶ οἱ περισσότεροι μιλοῦσαν γι' αὐτὸν μὲ εἰρωνία καὶ οἶκτο. Ἐπειδὴ μάλιστα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παληοὺς φίλους του τοῦ ἔκλεισαν τὴν πόρτα τους, ὁ Οὐάϊλντ δὲν ξαναπῆγε πειὰ νὰ ἰδῆ κανέναν, ἀπὸ φόβο μήπως πάθει τοὺς ἴδιους ἐξευτελισμούς.

Κάποτε ἕνας φίλος του παρέθεσε πρὸς τιμήν του γεῦμα, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσκαλεσμένους δὲν θέλησαν νὰ πάνε. Ἡ περιφρόνησις αὐτὴ πλήγωσε κατάκαρδα τὸν Οὐάϊλντ καὶ αὔξησε τὴ δυστυχία του.

Μιὰ μέρα ὁ Οὐάϊλντ καθόταν στὴν ταράτσα ἑνὸς καφενείου μαζὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους θαμῶνας. Σὲ λίγο βλέποντας τὸν Ἀντρὲ Ζὶντ νὰ περνᾶη τὸν φώναξε κοντά του.

— Κάθησε, τοῦ εἶπε. Ποτὲ δὲν ἤμουν τόσο μοναχὸς ὅσο αὐτὴ τὴ στιγμή...

Ἀλλὰ σὲ λίγο, ὅταν ἔβγαλε νὰ πληρώση τοὺς καφέδες, εἶδε πὼς ἦταν ἀπένταρος!...

* * *

Μιὰ μέρα τοῦ πρότειναν ἐκ μέρους μιᾶς Παρισινῆς ἐφημερίδος νὰ γράφη ἕνα ἄρθρο κάθε βδομάδα ἀντὶ γενναίας ἀμοιβῆς.

— Ὕστερα ἀπὸ τὸ θόρυβο ποὺ ἔκανε ἡ καταδίκη σας, πρόσθεσε ἀπερίσκεπτα ὁ ἀπεσταλμένος τῆς ἐφημερίδος, νὰ εἶστε βέβαιος πὼς θἄχετε μεγάλη ἐπιτυχία...

— Εὐχαριστῶ, φίλε μου, τοῦ εἶπε ὁ Οὐάϊλντ σηκωνόμενος. Μοῦ ἀρκοῦν ἡ ἐπιτυχίες ποὺ εἶχα πρὸ τῆς δίκης μου.

* * *

Δυὸ χρόνια πρὶν πεθάνη, στὰ 1898, ἐπειδὴ δὲν εἶχε νὰ πληρώση στὸ ξενοδοχεῖο του, τοῦ ἔκαμαν ἔξωσι καὶ τοῦ κράτησαν τὶς ἀποσκευές. Εὐτυχῶς βρέθηκε κάποιος ἄλλος ξενοδόχος, ὁ ὁποῖος τοῦ πλήρωσε τὰ χρέη καὶ τὸν ἔπῆρε στὸ δικό του ξενοδοχεῖο, ὅπου ἔμεινε μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν του.

Κατ' ἀτυχῆ σύμπτωσι δέ, τὴ στιγμὴ ποὺ ξεψυχοῦσε, δὲν εἶχε κανέναν κοντά του. Ὁ Πὼλ Φόρ, ἕνας ἀπ' τοὺς πιστότερους του φίλους, ὅταν πῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ, τὸν βρῆκε νεκρό.

Τὴν ψυχικὴ κηδεία τοῦ ἄλλοτε ἐνδόξου Ἄγγλου ποιητοῦ πολλοὶ λίγοι ἀπὸ τοὺς φίλους του τὴ συνώδευαν.

Ὁ Ὄσκαρ Οὐάϊλντ πέθανε στὶς 30 Νοεμβρίου 1900 καὶ ἐτάφη μετὰ τρεῖς μέρες στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Μπανιέ.